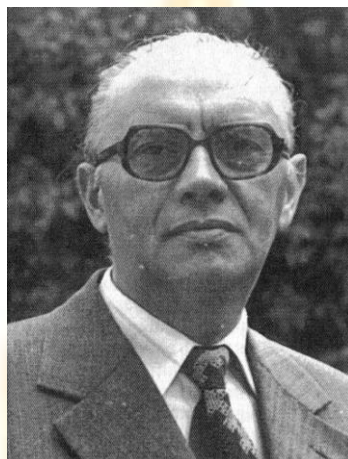

Tövissi József (1927–2015)

A romániai magyar földtudományi társadalom érzékeny vesztesége TÖVISSI József távozása. Nem csak azzal, amit már nem adhatott át, hiszen betegsége évek óta meggátolta abban, de emberi jelenlétének hiányával is nagy űr maradt nyomában. Azt, hogy ezután már csak múlt időben beszélhetünk róla, a szakmában működők érzékelik a legfájóbban.

Egy Marosvásárhellyel már-már összeérő faluban, Székelykakasdon látta meg a napvilágot 1927. június 23-án. Idős korában is büszkén vállalta e kicsiny székely települést első, örök kötődésű „szűk hazájának”. A paraszti létkörülmények közt megélt gyermekkor mély nyomokat hagyott benne. Természet-közeli bölcső volt ez, meghatározó emberi arcéle minden vonásának, sőt mesterségbeli elmélyülésének alakulásában is. De emberi vezetésben sem volt hiánya. Erről maga így vallott: „Mindig megemlítem kedves nevelőmet, Farkas Jenő református lelkipásztort, aki mint IKÉ-s tagokat, kirándulni vitt bennünket Marosvásárhelyre és környékére. Minden zugát ismerte annak a tájnak, ezért alakult ki bennem ez a ragaszkodás a tájhoz és földhöz, ahonnan származom.”

1944–1948 között, korábbi tanulmányi eredményei alapján, ösztöndíjjal folytathatta iskoláit a marosvásárhelyi Körösi Csoma Sándor Polgári Fiúiskolában, majd a Kereskedelmi Középiskolában. Ez idő alatt nagy odaadással cserkészkedett (a 327-es Orbán Balázs cserkészcsapatban), illetve részt vett az Ifjúsági Keresztény Egyesület tevékenységeiben (mint iskolája református vezérdiakónusa, gyakran járt legációban, a város körüli falvakba, prédikálni). Amint végzett, beiratkozott a Bolyai Tudományegyetem Földtan–Földrajz Szakára.

Az egyetemen kiváló tanári gárda volt, élükön „a három Nagy Öreggel”: BALOGH Ernővel (1922–1969), TULOGDY Jánossal (1891–1979) és TÖRÖK Zoltánnal (1893–1963). „Ők hárman voltak kezdeti eszményképeim” – vallotta fél évszázaddal később. Valóban, e három oktató mélyen rányomta bélyegét a Bolyai Tudományegyetem földtudományi oktatására, és nyilván Tövissi József szakmai és emberi alakulására. Közülük is, többször emelte ki TULOGDY János személyes hatását. De mindhárom önzetlen, jól felkészült, kiváló pedagógusi érzékkel megáldott, gyakorlatias tanár volt. Nyilván, tanították őt a fiatalabb nemzedék oktatói is, közülük INCZE Andor (1911–1986), TREIBER János (1913–1975), FUCHS Herman (1915–1996) és MOLNÁR Jenő (1920–2007) nevét emelném ki.

Kitűnő tanuló volt, így már harmadévesen, 1950-től, gyakornokként működhetett TÖRÖK Zoltán mellett (az általános földtan gyakorlatokkal bízták meg), de végzése után TULOGDY János mellé szegődött tanársegédnek, mivel a földfelszínelaktan jobban érdekelte a földtannál. Ezzel a tantárggyal fonódott össze leginkább oktatói és kutatói munkássága is, bár azzal is szívesen dicsekedett, hogy pályája során 18 tantárgyat tanított (az említettekén túl: tájfeldrajzot,

tájékoztatót, környezetvédelmet, tájékológiát, területhasznosítást, légkörant, éghajlattant, távérzékelést, légi fényképtékelést – ez utóbbi kettőt ő vezette be a kolozsvári földtanoktatásba –, regionális földrajzi kutatás módszertanát stb.).

Tehát 1952-es végzése után végképp az egyetemen maradt, hol utóbb adjunktusi, majd docensi rangot nyert el. Óráin is, terepen is a diákokhoz közel álló, közvetlen, jó humorú tanár volt. Azért a munkát és tudást megkövetelte.

Kutatói munkásságának első gyümölcse – az akkori igen rossz közlési lehetőségeknek „köszönhetően” – csak 6 évvel végzése után, a frissen induló egyetemi folyóiratban, a *Studia Universitarum Victor Babeş et Bolyai* 1958-as évfolyamában jelent meg, még magyar nyelven. Ezt követően azonban, az 1989-es változásokig majdnem kizárólag csak románul közölhetett, illetve 1987-től, egyetemi szintű elvárás lett nemzetközileg használatos nyelveken (angol, német, francia) publikálni. 1990 után azonban döntően anyanyelvén írt. Összesen több mint félszáz tudományos dolgozatban tette közzé eredményeit, döntő többségben egyedüli, vagy első szerzőként. Köztük van két könyv (egyik esetében társszerző), de egyetemi belső használatra, még tíz tankönyve is megjelent.

Doktorátusát még 1960-ban elkezdte, 1978-ban megvédte. Dolgozatának címe (magyarra fordítva): *Az Olt felső folyásának folyóvízi felszíne Balánbánya és a Vöröstoronyi-szoros között*. Eredményeinek aktualitását igazolja, hogy kevés változtatással 2006-ban, az Erdélyi Múzeum-Egyesület magyarul kiadta.

Sokat foglalkozott tudománynépszerűsítéssel, saját bevallása szerint, több mint 150 ismeretterjesztő írása jelent meg (*az Igazság, Korunk, A Hét, Művelődés, Családi Tükör, TETT, Szabadság, Székelyföld, Erdélyi Gyopár* stb. hasábjain).

Nem húzódott félre a közéleti szerepvállalástól, főképpen 1989 után. Ha előtte csak a „népi egyetem” előadójaként láthattuk-hallhattuk, utána elsősorban a turizmust karolta fel. Az Erdélyi Kárpát Egyesületnek újraalapító tagja, szervezeti szabályzatának egyik kidolgozója, és majdnem három évig elnöke volt, de utóbb is sokat foglalkozott a faluturizmussal. Aktív tagja lett az Erdélyi Múzeum-Egyesületnek, a Kelemen Lajos Műemlékvédő Társaságnak, a Bolyai Társaságnak, a Magyar Honismereti Szövetségnek. A Zöld Falusi–Tanyai Vendéglátásért Társaság tiszteleti tagja lett.

1956-ban nősült meg, korábbi tanítványát, LOSONCZI Ibolya geológust vette el feleségül, kivel haláláig boldog családi életet élt. Két gyermeket nevelt fel: Ildikót (ANTAL-TÖVISSI Ildikó néven neves újságíró és rádióriporter lett, sajnos alig 53 éves korában, 2011-ben elhunyt) és Zsoltot (született 1962-ben).

TÖVISSI József nemzedékeken átívelő megbecsültségét mutatja az a tény, hogy még életében, 85. születésnapjára, fiatalok (PÁL Zoltán tanársegéd és LENGYEL Hunor diák) kezdeményezésére – e sorok írójának bevonásával – Tövissi József Tiszteletnapokat szerveztek a kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetem Magyar Földrajzi Intézetének keretén belül. Egy ünnepséget követő konferencia és egy az Erdélyi-mezőségre vezetett tanulmányi kirándulás volt a két napos rendezvény műsorán. A rendezvény első napjára a földrajz szakos diákok *Collegium Geographicum* című folyóirata egy külön számmal jelent meg, egészében az ünnepelt tiszteletére. A rendezvényre nemcsak Erdélyből, de Magyarországról is összegyűltek egykori tanítványai, tisztelői. Sajnos, az ünnepelt személyesen már nem tudott jelen lenni, csak a telefon túlsó vonalán, de képviselőként ott volt felesége és kisebbik unokája (ANTAL-TÖVISSI Anna, kiváló tehetségű fiatal festőművész).

TÖVISSI József az idén május 22-én eltávozott közülünk. Tudományos hagyatéka, pedagógusi munkájának eredményei, és mindenek előtt szellemisége azonban velünk marad.

Legyen nyugalma csendes!

TÖVISSI József tudományos irodalmi munkássága:

1. TÖVISSI J. 1958: Az Erdélyi Medence Görgény és Kis Küküllő völgyek közötti szegélye, valamint a Mezőhavas nyugati részének geomorfológiai kérdései. *Studia Universitatum Victor Babeş et Bolyai*, Series II fasc. 1. *geologia, geographia*, **III/5**. 47–68, Kolozsvár.
2. TÖVISSI, I. 1960: Procese de pantă în regiunea Porumbenii Mari (rai. Odorhei). *Studia Universitatis Babeş–Bolyai, Geologia–Geographia*, **V/1**. 159–166, Cluj.
3. TÖVISSI, I. 1963: Alunecări de teren în regiunea comunei Măgherani. *Studia Universitatis Babeş–Bolyai, Geologia–Geographia*, **VIII/1**. 91–98, Cluj.
4. TÖVISSI, I. 1964: Cîteva caractere morfo-hidrografice ale lacului Rat de la Porumbenii Mari (rai. Odorhei). *Studia Universitatis Babeş–Bolyai, Geologia–Geographia*, **IX/1**. 107–112, Cluj.
5. TÖVISSI, I. 1965: Formațiuni criogene în valea Oltului între Bălan–Porcești. *Studia Universitatis Babeş–Bolyai, Geologia–Geographia*, **X/1**. 121–130 Cluj.
6. TÖVISSI, I. 1966: Terasale Oltului și ale Homorodului în regiunea de confluență și importanța practică a regiunii. In: *Simpozionul de Geografie aplicată*, Academia R. P. R., București.
7. TÖVISSI, I. 1966: Contribuții la problema evoluției văii Oltului superior în zona cristalino-mezozoică. *Studia Universitatis Babeş–Bolyai, Geologia–Geographia*, 1966, **XI/2**. 99–104, Cluj.
8. TÖVISSI, I. 1966: Moțoc et al: Eroziunea solului și metodele de combatere. Recenzie. *Studia Universitatis Babeş–Bolyai, Geologia–Geographia*, **XI/2**. 79, Cluj.
9. TÖVISSI, I., MAC I. 1968: Observații geomorfologice în regiunea confluenței Oltului cu Homorod. *Studia Universitatis Babeş–Bolyai, Geologia–Geographia*, 1968, **XIV/2**. 85–94 Cluj.
10. TÖVISSI, I. 1969: Unele metode de determinare a mediului morfodinamic prin studiul depozitelor nisipoase. *Studia Universitatis Babeş–Bolyai, Geologia–Geographia*, 1969, **XV/1**. 115–123, Cluj.
11. TÖVISSI, I. 1969: Jakucs L.: Szempontok a karsztos tájak denudációs folyamatainak és morfo-genetikájának értelmezéséhez. (Puncte de vedere ale interpretării proceselor morfogenetice și a denudării peisajelor carstice) Recenzie. *Studia Universitatis Babeş–Bolyai, Geologia–Geographia*, **XIV/2**. 129–131, Cluj.
12. TÖVISSI, I. 1969: Rolul metodelor analitice în cercetări geomorfologice cu aplicații asupra văii Oltului. *Lucrări științifice. Institutul Pedagogic de 3 Ani, Seria A*. **1969**. 207–219, Oradea.
13. TÖVISSI, I. 1969: Înclinarea și expoziția versantelor ca factori ai mediului morfodinamic. *Sesiunea de Comunicări Științifice Institutul Pedagogic de 3 Ani, 1969*, Tîrgu Mureș.
14. TÖVISSI, I. 1970: Contribuții la problema analizei dinamicii versantelor. *Studia Universitatis Babeş–Bolyai, Geologia–Geographia*, **XV/1**. 23–37 Cluj.
15. KOVÁCS, A., BECHET, M., COLDEA, Gh., KORODI GÁLL, I., TÖVISSI, I., DRĂGAN-BULARDA, M., TEODOREANU, M. 1970: Cercetări biocenologice în pădurea Făget–Cluj. *Contribuții Botanice*, **1970**. 270–304 Cluj.
16. TÖVISSI, I., BĂLUȚĂ, D. 1971: Analize de polen în sedimentele pleistocene de la Hoghiz. In: *Progrese în palinologia românească*. Editura Academiei R. S. R. 211–218, București.
17. TÖVISSI, I., CHINTĂUAN, I. 1971: Date biostratigrafice asupra sedimentului subbazaltic de la Hoghiz. *Studii tehnice și economice, Seria H Geologia cuaternarului*, **4**. 95–102 București.
18. TÖVISSI, I. 1972: Contribuții biostratigrafice la vârsta erupțiilor de bazalt din regiunea comunei Hoghiz, Perșanii centrali-vestici. *Aluta*. **IV**. 209–218, Sfîntu Gheorghe.
19. TÖVISSI, I. 1972: Schimbările albiei Oltului la extremitatea de sud a Munților Baraoltului. *Aluta*. **IV**. 249–259, Sfîntu Gheorghe.
20. TÖVISSI, I. 1973: Ritmograma, mijloc de cercetare paleogeografică. *Terra*. **V/1**. 88–95 București.
21. TÖVISSI, I. 1973: Observații paleogeografice cuaternare asupra regiunii Hoghizului. *Studia Universitatis Babeş–Bolyai, Geographia*, **XVIII/1**. 31–36 Cluj.

22. TÖVISSI, I., CHINTĂUAN, I. 1973: Asupra ostracodelor din cuaternarul de la Hoghiz. *Studia Universitatis Babeş–Bolyai, Geologia–Mineralogia*, **XVIII/2**. 61–70 Cluj.
23. TÖVISSI, I., RÓBERT, A. 1973: Studii asupra diatomeelor din sedimentele subbazaltice pleistocene de la Hoghiz. *Studia Universitatis Babeş–Bolyai, Biologia*, **XVIII/2**. 13–20 Cluj.
24. TÖVISSI, I., TREIBER, I., CÖRMÖŞ, D. 1973: Studiul alunecărilor de teren de pe versantul sudic al Dealului Cetățuia–Cluj. *Studia Universitatis Babeş–Bolyai, Geographia*, **XVIII/2**. 19–29 Cluj.
25. TÖVISSI, I. 1974: Morfogeneza văii Oltului Superior. *Studia Universitatis Babeş–Bolyai, Geographia*, **XIX/2**. 44–48 Cluj.
26. TÖVISSI, I. 1975: Exploatarea geografică a unor stereofotograme din regiunea Carpaților Orientali. *Studia, Universitatis Babeş–Bolyai, Geographia*, **XX/1**. 66–70 Cluj/Napoca.
27. TÖVISSI, I. 1975: Repartiția spațială a sumelor anuale ale radiației solare directe în câteva regiuni viticole din Transilvania. In: BULANCEA, A.: *Viile și vinurile Transilvaniei*. Editura CERES, 233–256 o. București.
28. TÖVISSI, I. 1977: *Relieful fluviatil din valea Oltului Superior*. Rezumatul tezei de doctorat, Universitatea Babeş–Bolyai, 23 o. Cluj/Napoca.
29. TÖVISSI, I. 1977: Repartiția spațială a fluxului anual al radiației solare directe în câteva regiuni viticole din Romania. In: *Lucrările celei de a IX-a Conferințe a Societății Naționale pentru Știința Solului, Craiova. Publicațiile Societății Naționale pentru știința solului*. **XVI**. 336–347 București.
30. TÖVISSI, I., KELEMEN I. 1977: Fluxul radiativ direct în Munții Bodocului. *Aluta*. **VIII–IX**. (1976–1977), 193–201 Sfîntu Gheorghe.
31. ANIȚAN, I., COCUȚ, N., FĂRCAȘ, R., POP, Gh., TÖVISSI, I., UJVÁRI I. (1977): Unele cercetări legate de colmatarea lacului de acumulare de la Gilău. *Comisia Națională a Apelor, Institutului de Cercetări și Proiectări de Gospodărirea Apelor, Studii de Alimentări cu apă*, **X**. 106–115, București.
32. TÖVISSI, I. 1978: Studii și observații cu ajutorul teledetecției orbitale. *Terra*. 1978, **X(30)/2**. 15–25, București.
33. BELOZEROV, V., FĂRCAȘ, I., POP, Gh., TÖVISSI, I., ÚJVÁRI, I. 1978: Depresiunea Colibița. Studiu climatologic complex în vederea sistematizării localității și a stațiunii. *Studia, Seria Geologia–Geographia*, **XXIII/1**. Cluj-Napoca.
34. TÖVISSI J. 1979: A Felső-Oltmente környezetvédelmi kérdései. (Unele aspecte ale protecției mediului în regiunea superioară a Oltului.) In: *Hargita megye környezet- és természetvédelmének időszerű kérdései*. (Probleme actuale ale ocrotirii naturii și mediului înconjurător în jud. Harghita.), A Harg. megyei Tanfelügyelőség és a Pedagógusok Háza kiadása, Csíkszereda.
35. TÖVISSI, I. 1979: Unele probleme privind protejarea terenurilor contra inundațiilor în valea Oltului, pe sectorul Bălan–Boița. In: *Lucrările celui de al IX-lea simpozion de geografie aplicată, 28–30 mai 1977*, Universitatea Babeş–Bolyai, Cluj-Napoca.
36. ANIȚAN, I., COCUȚ, N., FĂRCAȘ, R., POP, Gh., TÖVISSI, I., UJVÁRI I. 1979: O prognoză a colmatării lacului de acumulare de la Gilău. In: *Lucrările celui de al IX-lea Simpozion de Geografie Aplicată, 28–30 mai 1977*, Universitatea Babeş–Bolyai, Cluj-Napoca.
37. DONISĂ, I., GRIGORE, M., TÖVISSI, I. 1980: *Aerofotointerpretare geografică*, Editura Didactică și Pedagogică, 196 o. București.
38. TÖVISSI J. 1981: Földtani és földrajzi irodalom. In: BALOGH E. [főszerk.]: *Romániai Magyar Irodalmi Lexikon*, **I**. Kriterion, 624–628, Bukarest.
39. TÖVISSI J. 1983: Divatok a földtudományban. *Korunk*, **XLII/1**. 77–79, Kolozsvár-Napoca.
40. TÖVISSI, I., MAC I. 1985: Observații de scurtă durată asupra proceselor morfo-hidro dinamice în condițiile de amenajare din bazinul Someșului Mic. In: *Cercetări geomorfologice pentru lucrările de îmbunătățiri funciare*. Editura Universității București–Institutul de Geografie–Institutul de Studii și Proiectări pentru Îmbunătățiri funciare, București.

41. TÖVISSI, I. 1986: Contribuții la problema cercetărilor geomorfologice regionale în vederea proiectării sistemelor economice de exploatare hidroenergetică a cursurilor mici de apă. In: *Probleme de Geografie aplicată*, Ministerul Educației și Învățământului, Universitatea din Cluj, Facultatea de Biologie–Geografie–Geologie, Secția Geografie, Cluj-Napoca.
42. TÖVISSI, I., DÉLCZEG, K. 1986: Geo-ecological investigations upon the versants of Măgura Șimleului. *Studia Universitatis Babeș–Bolyai, Geologia–Geographia*, **XXXI/3**. 42–50, Cluj-Napoca.
43. TÖVISSI, I. 1986: [Herz K., Mohs G., Scholz D.]: Analyse der Landschaft, Analyse und Typologie des Wirtschaftsraumes. Recenzie. *Studia Universitatis Babeș–Bolyai, Geologia–Geographia*, **XXXI.3**. 80, Cluj-Napoca.
44. TÖVISSI, I., BUZ, V. 1987: Le relief et diverses formes d'utilisation du territoire dans la région eocène de Săvădisla–Sălicea. In: *Geological Formations of the Transilvania, Romania; 1. The Eocene from the Transylvanian Basin*, 327–334, Cluj-Napoca.
45. TÖVISSI, I. 1989: The role of the clay minerals from the oligocene layers in the geomorphodynamical evolution of the slopes. *Geological Formations of the Transilvania, Romania; 1. The Oligocene from the Transylvanian Basin*, 519–528 Cluj-Napoca.
46. TÖVISSI J. 1991: A magyar nyelvű földrajzoktatás története a kolozsvári egyetemen. *Földrajzi Múzeumi Tanulmányok*, **1991/10**. Érd. [Újra kiadva in: PÁL Z., LENGYEL H. [szerk.]: *Tiszteletkötet Dr. Tövissi József 85. születésnapjára*, Colegium Geographicum Különszám, 37–44, Kolozsvár.]
47. TÖVISSI J. 1991: Honismeret [és az ezzel kapcsolatos szócikkek szakszerkesztője]. In: BALOGH E. [főszerk.]: *Romániai Magyar Irodalmi Lexikon*, **II**. Kriterion, 256–259, Bukarest.
48. TÖVISSI, J. 1994: Environmental catastrophes in Transylvania. In: HALASI-KUN, G. J. [red.]: *Columbia University Seminar series. XXVIII. Environmental Problems and Possible Solutions in the Carpathian Basin*. MTA Regionális kutatások központja, Pécs.
49. TÖVISSI J. 1994: Környezeti károsodások a Nagyküküllő mentén. Tiszántúli Környezetvédelmi Koordinációs Bizottság kiadása, Debrecen.
50. TÖVISSI J. 1994: [Honismerettel kapcsolatos szócikkek szakszerkesztője]. In: DÁVID Gy. [főszerk.]: *Romániai Magyar Irodalmi Lexikon*, **III**. Kriterion, Bukarest.
51. TÖVISSI J. 1995: A Persány-hegység negyedkori bazaltvulkánosságáról. *Múzeumi Füzetek. Az Erdélyi Múzeum-Egyesület Természettudományi és Matematikai szakosztályának Közleményei, Új sorozat/4*. 127–133, Kolozsvár. [Újra kiadva in: PÁL Z., LENGYEL H. [szerk.]: *Tiszteletkötet Dr. Tövissi József 85. születésnapjára*, Colegium Geographicum Különszám, 45–52, Kolozsvár.]
52. TÖVISSI J. 2002: [Honismerettel és földrajzzal kapcsolatos szócikkek szakszerkesztője]. In: DÁVID Gy. [főszerk.]: *Romániai Magyar Irodalmi Lexikon*, **IV**. Kriterion, Bukarest–Kolozsvár.
53. TÖVISSI J. 2006: *Az Olt folyó a Kárpát-medencében*, Erdélyi Múzeum-Egyesület, 124 o. Kolozsvár.
54. TÖVISSI J. 2010: [Földrajzzal kapcsolatos szócikkek szakszerkesztője]. In: DÁVID Gy. [főszerk.]: *Romániai Magyar Irodalmi Lexikon*, **V/1–2**. Kriterion, Bukarest–Kolozsvár.

Wanek Ferenc, Kolozsvár